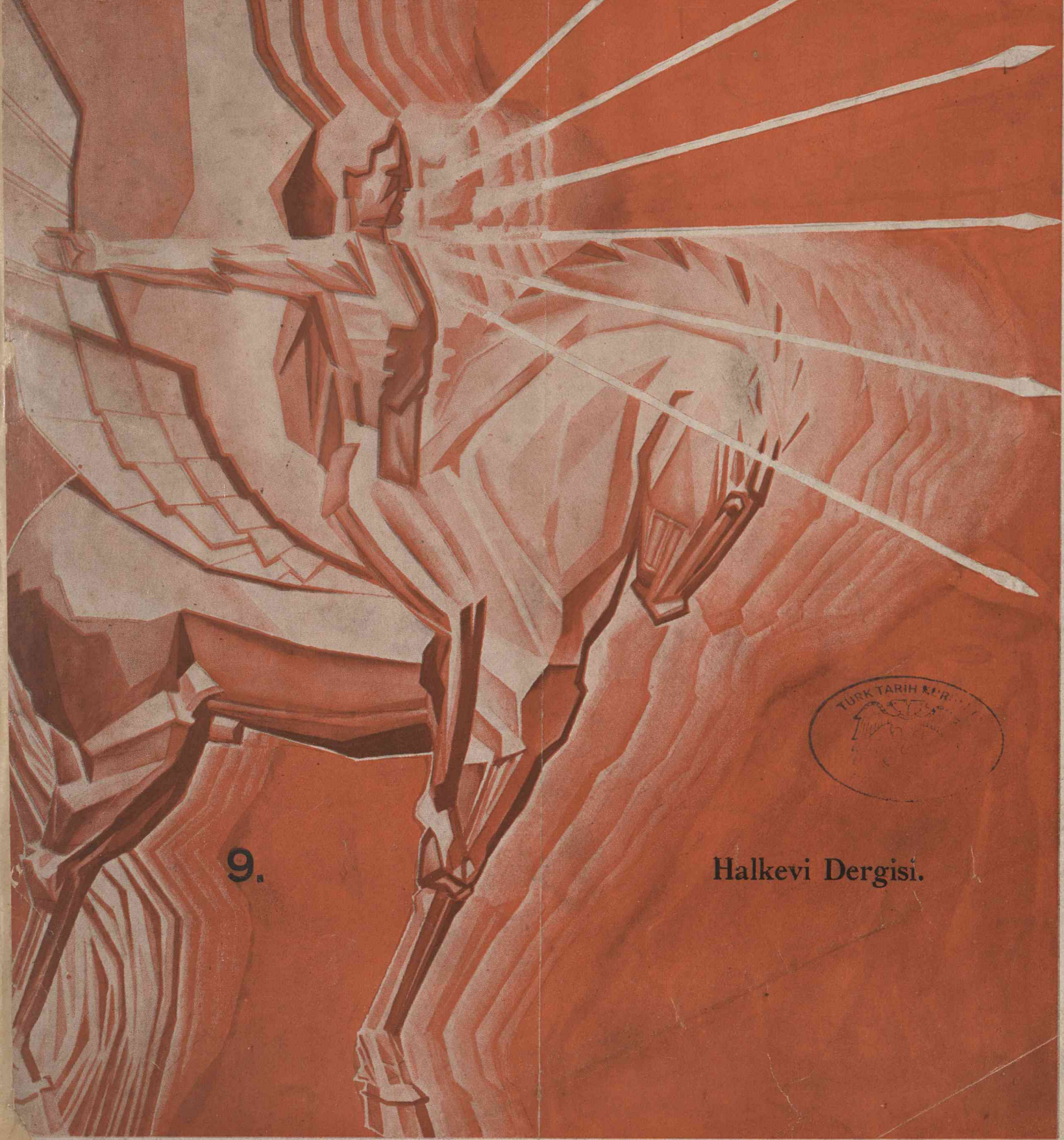

MUĞLA

9.

Halkevi Dergisi.

İÇİNDEKİLER:

Bir Adım Daha.

Ta. Hay. TOLGA

Kurultay.

Ekmel İZDEM

Muğla Vilâyeti.

Zekâî EROĞLU

Dil inkılâbımız.

O. KONURALP

Yurdumun Rengi ve Kokusu.

Ekmel İZDEM

Büyük gün dolayisile isteklerim.

D. TULA

Zeytincilik bilgileri.

Kadri AKÇAAL

Kazanç Destanı.

Ta. Hay. TOLGA

Et yiyen otlar.

Zekâî EROĞLU

Henrik İbsen.

Vehbi BAŞKO

(Masal) Üç kardeşler.

C. AKER

Basılmıyan yazılar geri verilmez.

Bir Adım Daha... [1]

Ta. Hay. TOLGA

O'nu sevmiyenin sevgisi yoktur.. O'nu saymıyanın saygısı yoktur.. O'nu bilmiyenin bilgisi yoktur.. O'na inanmıyanın inanı yoktur.. O'na tapmıyanın tanrısı yoktur.

Sevgimizin kaynağını, saygımızın çağlıyanını, inanımızın okyanusunu, bilgimizin mahşerini bize bulan, gösteren, öğreten O'dur...

Yurd'a bayrak, Ulus'a bayram veren; ihtiyara nefes, gence heves veren; sevgiliye aşk, vicdana hüriyet veren; sana kafa veren, bana yürek veren O'dur...

O'nun kurtardığı topraklar vatan değildi; bir çiftlikti, bir yarısömürge idi; topraklarımızı vatan yapan, O'dur..

O'nun kurtardığı insanlar, millet değildi; bir çiftliğin uşakları, bir sömürgecinin bahıtsız kalabalığı idi; insanlarımızı millet yapan, O'dur..

O'nun kurtardığı tarih, bir milletin alinyazısı masalı idi; bu masalı tarih yapan, O'dur..

O'nun kurtardığı dil, duyuşumuzun ve düşünüşümüzün bir ifadesi değildi; insanlarımızı birbirine bağlayan bir perçin değildi; bizim bağlarımızı çözen, bizi dağıtan, bizi birbirimize düşman yapan, babilleşmiş bir acayıp nesne idi; dilimizi kafamızın ve gönlümüzün sesi yapan, O'dur...

O'nun kurtardığı vicdan, bir pas ve küfkarmasının kirli kutusu idi; onu aydın eden, duygu ve düşüncelerimizi bayındır eden, O'dur..

O'nun kurtardığı kafa, düşünen ve yaratan bir aygıt değildi; düşünmesi yasaktı, yaratması küfürdü; kafamızı yasaktan ve küfürden kurtaran, O'dur..

O'nun kurtardığı gönülde inan yoktu, sevgi yoktu, saygı yoktu; korku, dehşet ve vahşet vardı; gönlümüzü bu cehen-nemden kurtaran, ona serinlik veren; onu, iyi, doğru ve güzel şeylerin âşığı yapan, O'dur..

O'ndan önce, evimizin ocağı, ocağımızın ateşi, ateşimizin

dumanı, dumanımızın kokusu yoktu.

O'ndan önce, evlerimizin sofrası insansız ve ekmeksizdi.

O'ndan önce, insanlarımızın bedenleri donsuz ve gömleksizdi.

O'ndan önce, soframızın tuzunu, bayrağımızın bezini, gömleğimizin ipliğini bize yabancılar verirdi..

O'ndan önce, bizim adımız belli değildi, yaşadığımız belli değildi; bize «Osmanlı», yaşayışımıza «Hasta Adam» derlerdi..

Ocağımızı şenlendiren, sofralarımıza insan ve ekmek getiren, bizim sağolduğumuzu anlatan, O'dur...

Vatandaş!

Şimdi Ege'den ve Akdeniz'den bize bakan tarih karşısında haykırıyorum:

O'nu sevmiyenin sevgisi yoktur, saymıyanın saygısı yoktur, bilmiyenin bilgisi yoktur; O'na inanmıyanın inanı yoktur, tapmıyanın tanrısı yoktur.

O'nu sevmiyen, saymıyan, bilmiyen; O'na inanmıyan ve tapmıyan, tarih te olsa, k a h r o l u r...

Çocuklar!

O'nun bize verdiği, bizim de size bırakacağımız vatan, millet, tarih, dil, vicdan, kafa ve gönül, y a ş a y a c a k t ır; bunları yaşatacaksınız!

Bu taş külçesi ve bu taş külçesinin üstündeki butunç heykel, bize de, size de, sizden sonra ebediyete kadar gelecek Türk nesillerine de bu vazifeyi hatırlatmak için dikildi.

Bu anıtı dikenlerin kafa ve gönülleri gibi, elleri ve emekleri de nurludur. Bunu görenlerin, görecek olanların gözlerinde de bu nur parlasın...

Ve Muğlalılar!

Şerefınız, bağlılığınız, şeref ve bağlılık bayramınız kutlu olsun...

Bugün açtığınız bu Ata Okulu, Türk sanatının da ilk güzel eserlerinden biri olan bu anıt, ebediyete kadar, Büyük Türk İnkılâbı'nın dersini verecek, ve bütün nesiller boyunca i s t i k l â l ve v a z i f e aşkını aşılayacaktır.

Muğlalılar, İnkılâb'a bağlı Muğlalılar!

Bu güzel ye sert eser için sizinle beraber ve sizin önünüzde çalışan inkılâpçı ilbayınız'la [2] birlikte, V a r o l u n !.

[1] Bu yazı, Cumhuriyet'in 14 üncü yıldönümünde Muğla'da açılan Atatürk Anıtı'nda okunan bir söylevidir.

[2] Bay Recai Cüreli.

Kurultay.

Ekmel İZDEM

Kamalizma Devrinde, kültür bakımından, iki büyük hamlemiz var: Dil, Tarih.

Türk Dili: Temiz, duru, öz dil.

Türk Tarihi: Kaynaklarını Ortaasya'dan ve dünyanın dörtbucağından alan; imanın Atatürk'ün eşsiz başından, engin ruhundan kazanan Türk Tarih Tezi.

Birincisi, bize temiz duygularımızı, öz fikirlerimizi, asil heyecanlarımızı ifadeye vasıta olacak; ikincisi, kendisinden uzaklaşmış olduğumuz benliğimizi, millî şu'urumuzu kazandıracak ve oynadığımız evrensel medeniyet rolümüzü insanlığın gözü önüne serecek.

Kurultay, Türk ananeleri içinde yaşayan ve demokratik bir vasıf taşıyan içtimai mzeseselerimiz arasındadır. Eskiden siyasi maksatlara göre yapılan Türk Kurultayları, şimdi ilmin sıcağı ve aydınlatıcı hakikatlerini belirtmek için yapılıyor. Türk Milletinin ihtilâl tarihinde "6., kurultay var: Erzurum ve Sivas'ta yapılanlar si-

yasî, iktisadî, adlî istiklâlimizi temin etti.

Biri Ankara'da, diğerleri millet sarayı Dolmabahçe'de olanlar da ilim ve kültür istiklâlimizi sağlayacak.

15—Eylül—937 . Bu tarih, milletimizin içtimai hâfızasında en kıymetli bir hâtıra olarak kalacaktır. Ogünden başlayan ve bir hafta devam eden İkinci Türk Tarih Kurultayı tebellür etmiş Türk Tarih Tezinin dünya ilim âlemlerine maledilmesini imkânlı kılmıştır.

Birinci Tarih Kurultayında sadece biz konuşmuştuk. İkincisinde, daha ziyade, arsiulusal şöhretler ve otoriteler konuştu.

Üçüncü, dördüncü,, Kurultaylarda artık bizim bilginlerimizin sözalmasına, tez okumasına ihtiyaç kalmıyacaktır. Bunun derin, kıvanç verici manasını düşünmek bile insana hudutsuz bir haz veriyor.

"Ne mutlu. Türk'üm deyene!,"

Not: Gelecek sayıda Tarih kurultayına ait ihtissslar çıkacaktır.

MUĞLA VİLÂYETİ

— 8 —

Yazan: Encümen Başkâtibi
ZEKÂÎ EROĞLU

Yukarıda Turovalıların müttefiklerini, yardımcıları saymış ve bu arada Lik'leri (Likyalıların) da zikretmiştik.

Likyalıların Türk olan Kar'lar ve Turovalılarla karabet ve münasebetleri pek derin ve pek barizdir.

Homer'in verdiği malûmata nazaran Likyalılar Turovayı müdafaa için Kar'lar gibi Turovalılarla aynı safta harbettiler. Likyalılara Sarpedon ile Glâfkos kumanda ediyordu (1)

Likyalılar da aslen Türk ve yerli akvamdandır. Hernekadar Sardedonun riyaseti altın-Giritten geldikleri rivayet ediliyorsa da esasen Likyalılar da, pek eski devirlerde Girit adasını uzun müddet işgal ve orada ilk defa medeniyeti tesis eden vilâyetimiz halkı arasında bulunduğu için, Giritten gelenler varsa onların da buralara yabancı addedilmemesi pek tabiidir.

Herodot'un aşağıya dercettiğimiz malûmatı da bunu teyit etmektedir. Herodot (2) Kavnoslulardan (3) bahsettikten sonra Likyalılar hakkında (Likyalılar da aynı ahlâk ve âdata sahip ve Giritte pek eski bir menşei haiz idiler. Çünkü Girit adası uzun müddet ve tamamen Barbarların elinde kalmıştı. Giritte Avrupanın oğulları Minos ile Sarpedon taht kavgası yaptıklarından Minos, Sarpedonla avnesini adadan kovmağa muvaffak olmuştu. Onlar da Küçük Asyada Milyada denilen mahalle hicret etmişlerdir.

Likyalıların oturduğu mahalle kadimen Milyada ve Milyadahlılara da Solim denilirdi. Sarpedon mevkii iktidarda kaldığı müddet eski namları olan Termile unvanını muhafaza ettiler komşuları tarafından halen bu namla yadedilirler.

Fakat Pandiyonun oğlu Ege kardaşı Likos'u kovduğu zaman Likos Sarpedona iltica etmiş ve binnetice Likosa izafeten o hittaya Likya denilmiştir.

Likyalıların ahlâk ve âdatı kısmen Giritlilere ve kısmen de karyahlılara benzer. Bununla beraber hiçbir millette tesadüf edilmeyen bambaşka ve mahallî bir âdetleri vardır ki o da

babalarının ismile değil, analrının ismile yad olunmalarıdır. Bunlardan birisine kim olduğu sorulduğunda derhal validesinin ismini söyler ve validesi tarafını saymağa başlar. Herhangi şehirli bir kadın bir esirle evlense çocukları asil telâkki edilir. Halbuki hemşehri ve hatta zadegândan bir erkek yabancı bir kadın ve yanut bir odalıkla teehhül etse çocukları nesebi meçhul, gayri meşru addolunurdu.) deyor.

Likyalıların, ilk defa olarak Sarpedonun riyaseti altında bu taraflara geldiğine ait rivayetler, son tetkiklere ve Herodot'un verdiği tafsilâta göre hakikate yakın değildir.

Likyalıların evvelâ Giritten veya Yunanistan'dan geldikleri farzedilse bile, esasen Yunanistanın ve adaların buralardan giden Türklerle meskûn olduğu ve hatta Elen'lerin de aslen Türk bulunduğu ve bunların pek eski devirlerden başlayarak Milâttan takriben on, onbeş asır evvel nihayet bulan muhâceretlerde oralara hicret eden muhtelif Türk akvamı ile diğer bazı kavimlerin birbirini tedricen beli ve haznından daha doğrusu ihtilâl ve tasallubundan meydana gelmiş yeni bir hey'et, yeni bir kavim halinde teşekkül ettiği yukarıda mevzuun müsaadesi nisbetinde izah edilmiş olmakla beraber bahsi tenvir için burada Sarpedon hakkında da biraz malûmat vermeyi faideden hâli bulmadık.

Mitolojide üç Sarpedondan bahsediliyor. Birri Girit Kırallı Mlnoş'un kardaşı ve Likyaya gelen kafilenin reisi; ikincisi birincinin torunu veya Korent'ten Likyaya gelip orada hükümrân olduğu rivayet edilen Bellerefon'un torunu; üçüncüsü de Pasedon'un Hergül tarafından katledilen Trakyadaki oğlu Sarpedondan ibarettir. Bu sarpedonların, Anadolu'nun yerli ve güneş mabudu ve hatta Likyanın hemşerisi addolunan Apollonun insan farz olunmasından doğan muhayyel birer kahraman bulunduğu iddia edil-

(1) İlyada K. 2 Rapsodi 875

(2) K. 1 F. 2 173

(3) Kavnos, Karyanın Köyceğiz Dalıyanında kâin eski ve büyük şehri idi.

diği gibi (1) Bellerefon'un da Asyalı olduğu ve buna ait efsanelerin Korent'e Anadolu sahillerinden ve bilhassa Likyadan intikal ettiği ve Minos ismiyle Hintlilerin ilk kanun vaznı telâkki edilen Manü arasında çok defa münasebet görüldüğü beyan olmaktadır. (2)

Bellerophon isminin, Türklerin güneş mabuduna verdikleri Bel ismi ile münasebeti meydandadır. Apollon ismi de Bel kelimesinden muharref-tir. (3)

Eğer (manü), (men ve man) ıe muharrefi ve onun gibi bir vasıf değil, lâalettayin bir isim ise Minos ile Manü arasında münasebet ve rabıta aramak beyhude külfettir. Çünkü Minos bir isim olmaktan ziyade izzet, ulviyet ve kutsiyet ifade eden eski Türkçe (Men veya man) ın başkası değildir. Bu kelimenin Yunanlılar tarafından da aynı manaya kullanıldığı anlaşıyor. Nitekim Strabo da Kar'ur (4) şehri yakınında tesis edilip çok hürmet ve şöhret bulan kutsi ve aziz Kar manasına (Men Kar) namile yadedilen mabetten bahsederken (Men Kar) yerine biraz tahrifle (Minos Karos) deyor. (5)

Bu şahıslar ister herhangi bir mabudu temsil eden birer kahraman o'sun ve isterse hakikaten yaşamış ve hükümdarlık etmiş te sonradan telih edilmiş bulunan her iki itibarla da Anadolu'nun ve Türkün öz evladı, öz mali olduğu meydandadır.

Herodotun, Likyalıların ana cihetinden aile ismi aıdıkları hakkında vermiş olduğu malûmat, Likyalıların, Kar'lar gibi halis Türk olduklarını şüpheden varestede kılacak bir mahiyettedir. Çünkü eski devirlerde ancak bir kısım Türkler ana cihetinden isim a'ararak nesep, soy takip ederlerdi. (6)

Likyalılar da diğer Türkler gibi tabiata ve bilhassa güneşe ve ondan kinaye olan Apollon'a tapardı. Mabutlarının enbaşlısı Apollon idi. Yunanlılar da Apollon'u ve ona tapmayı Likyalılardan öğrenmişlerdi.

— Daha Var —

(1) P. Karolidi tarafından yazılan Strobonun Küçükasya kısmı şerhli S. 77

(2) P. Değarm'ın Mitolojisi S. 610, 654

(3) Yunandan evvelki Türk medeniyeti S. 128

(4) Karyanın maruf şehirlendendi.

(5) Strabo şerhli Küçük asya kısmı S. 89

(6) Dökinyi cilt 2 S. 273

Dil İnkılâbımız.

Dört taraftan düşman istilasına uğramış ana yurdu kurtararak istiklâline, özgünlüğüne kavuşturan Ulu Önderin cumurieti kurduğunun bu ondördüncü yıl dönümünü kutlularken onun dil devrimindeki büyük hizmetlerini yad etmek elden gelmiyor.

Bu mutlu günün ilk kuruluşundan tam ondört yıl ileride bulunuyoruz. Bu ondört yıl ferdin hayatında pek kısa görülebilir. Fakat bu zamanı devrim hamlelerinin büyüklüğü ile ölçecek olursak asırlara sığamayacak kadar büyük olan bu işin bu kadar kısa bir zamanda başarılması bize bu mutlu zâmnın kıymetini tebarüz ettirir.

Bir ulus için bu kadar kısa bir zamanın ne ehemmiyeti olabilir: orta zamandan kalma geri telâkkîlerin ağır yükü altında, başında bulunanların hergün kendisini biraz daha mezellet çukuru na sürükliyerek yokolmadan kurtulan bir ulus için kıymeti pek büyüktür. Ona önderlik eden Atasına ve onun kurduğu cumuriyete sonsuz minnet ve saygılar.

İstiklâlimize kavuştuğumuz ve cumurieti ilân ettiğimiz günden bugüne kadar hiçbir ulusun asırlara sığdıramıyacağı işleri başardık, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda en ileri devletler sırasına geçtik. İnsanlık tarihinin binlerce yıldanberi bir eşini kaydetmediği bu büyük işler bir harika gibi Ata'mızın keskin görüş ve işaretleri ile başa- rılmıştır.

Atatürk ulustaki eşsiz ve benzersiz kudreti, yaratıcılığı keşfetmiş, bu ulusal kudretin geçmişte ve gelecekte en büyük timsali olmuştur. Bu ulusa bugün ve yarın hayat kaynağı olan ve eşi bulunmayan bu dehan'ın hediye ettiği devrimlerin kıymetini ve ehemmiyetini yalnız biz değil bütün dünya ulusları, takdir etmişlerdir.

Kültürde devrim: Kültür devriminin başında alfabe devrimi, tarih devrimi ve dil devrimi gelir:

O. KONURALP

Türkler müslümanlığı kabul ettikten sonra arabin dini ile beraber onun alfabesini de kabul etmişlerdir. Evvelce kullandıkları Uygur alfabesini, Orta alfabesini bırakmışlar. Türk diline uymayan, Türk fonetiğini karşılamayan bu harfler tamam dokuzyüz yıl bu dili hırpalamış, onun ana- nesini baltalamış, onu arap ve fars kültürüne bağ- lamağa çalışmıştır.

Dil ve din işlerinin başında bulunanlar, arap- tan ziyade arap, farstan daha koyu fars olmuşlar- dır. Zaman zaman araplığın ve farşlığın çarpışma- larında en ileri safda bulunmuşlardır. Onu büyük fedakâr ıklara sevkeden şey onun yüreğinde ve öz varlığındaki büyük haslettir. Bu dokuzyüz yıl içinde büyük şairleriniz arap ve farstan ziyade benimse- yerek şiirlerini ve eserlerini bu lisanlarla yazmış-lardır.

Selçuk devletinin resnî lisanı farsça idi, halk türkçe konuşurken hükümdar saraylarında, bükû- met dairelerinde hep farsça muamele yapıldı. Bir iş için hükümet dairesine giden köylü fars- çadan anlayan birisinin yardımına muhtaçtı.

Bu hal Osmanlı İmparatorluğunun zamanında da devam etti. Fakat bir tek lisan olarak değil, arap ve fars lisanlarının karışmasıyla hasil olmuş melez bir lisanla... Bu lisana Osmanlıca de- nilmiştir.

Osmanlıca'yı anlamak için hem fars hem arap dilini ve gramerini bilmek lâzımdı. Osmanlıca, sa- rayda Enderon mektebinde ve medreselerde ken- disinin en hararetli müdâfilerini yetiştirmiştir.

Bu dil hiçbir vakit bu ulusun öz dili olamaz- dı, istiklâline kavuştuğu gün öz diline de kavuş- ması tabîî idi: Osmanlıca'yı, kendini bilenler bil- hassı halk hiç benimsemedi.

Türk dilinin şivesine uymayan, türk seslerini ifade edemiyen bu eksik ve iptidai alfa-

beden meydana gelen bu dil, halkın dili olama- mıştır. Onun öğrenilmesindeki zorluk ve şiveye uymamazlık halkın asırlarca cahil ve medeniyette geri kalmasına sebep olmuştur.

Arap alfabesi kabul edilirken onun eksikliği, türk fonetiğine uygunsuzluğu düşünülmemiş, ol- duğu gibi kabul edilmiş, öyle zamanlar gelmiş ki garp lisanlarından birisini öğrenmek isteyenler din ve millet hainliği ile itham edilmişler.

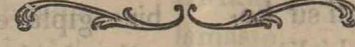
Son asırlarda garp medeniyeti ile, garp fikir- leri ile temastan sonra arap alfabesinin eksikliği iptidailiği anlaşılmağa başlandı. Bu anlaşılma bir çok fikirlerin ortaya çıkmasına sebep oldu, ıslah,

lâtin alfabesinin kabulü, yeni bir alfabenin icadı.

Siyasî inkılâp tahakkuk ettikten, istiklâle ka- vuşulduktan sonra büyük devrimlerin tahakkukuna yardım edecek olan dil inkılâbının yapılması di- lin de istiklâle kavuşması çok tabîî idi.

Arap harflerinin ıslahı, lâtin alfabesinin kabu- lü, yeni bir alfabenin icadı meseleleri matbuat sütunlarında münakaşe edilirken ansızın harf in- kilâbı oldu. Arap alfabesi yerine lâtin alfabesi esasından alınma milli bir alfabeyle sahip olduk. Bu inkılâp diğer inkılâpların doğmasına sebep oldu.

Bu inkılâplardan fırsat düştükçe bahsedeceğiz

YURDUMUN RENGİ VE KOKUSU

- 9 -

Ekmel İZDEM

Öğrenme, işgörmeye, dinlenme yerlerini görmüş-tük, Şimdi de bizlere enerji ve çalışma imkanla-rı veren kalori dairesine inelim. Buraya mutbak demeyeceğim modern bir "aşevi atâlyesi,, diyece-gim. İşleri buhar ve elektrik görüyor. Çay ve her çeşit yemekler buharla pişiriliyor. Mihanikî işler için de (elektrik) adında bir hizmetçi tutulmuş. Bu türlü işleri de o görüyor. Eh, modern bir müesseseye böyle bir mutbak yakışır. Burada pişirilen nefis yemekleri yiyenlere bol afiyetler ve iyi iştihâ temenni ederim.

Burada bir mesele hatırlamaya gelebilir: Bu ka-dar çocuğun çamaşırı nasıl yıkanır ve bilhassa on-lar kışın nerede ve ne şekilde kurutulur?

Teknik ne harikalar yaratmamış, bu da bir mes'eale mi sanki?... Elektrik burada bir çamaşırcı rolile karşımıza çıkıyor. Onun sihirli eliyle oto-motikman dönen kazanlara sabunlu—sodasız su ko-yuyorlar. Bu suyun içinde alabura olan kirli ça-maşırılar temiz bir hale geliyor. Bu iş kışın mı oluyor? Zararı yok. Temiz çamaşırlar müteharrik askılarda buharla kurutuluyor. Kış olmasa da bu iş hep böyle yapılır. Napoli evlerinde yapıldığı gi-bi pencerelere asılacak değiller ya...

Yalnız okulun bir eksigi var. Öyle bir eksik ki ona "derdi" diyebiliriz: Susuzluk. Helâlâ, duş yerleri çok temiz ve mükemmel oldukları halde bu yüzden istifade edilemiyor. Yazık...

Bahkesir'de iki gece kaldım. Eski muallim ar-kadaş'ardan bir çoğu ile buluştuk. Bugün on bir on sekizde kalkın tirenle millî kâbeye doğru yol alıyorum. Arkadaşlar teşyümde bulundular.

Hat üzerinde ve Bahkesir ovasında Çandır kö-yünden geçiyoruz. Çandır'ı (1927) nüfus tahririnde tanıdım. Büyücek bir köy. Orada geçen iki günlük kısa hayatımda iki hadise halâ hafızam-dadır. Biri acı, keder verici. Ötekisi haz verici. Birincisi, camiin buğdaya ambarlık eden çıplak, tozlu, pis ve loş bir odasında tahsil ve terbiye görmek aşkıyle çırpan köy çocuklarının hâli.

İkincisi, köy delikanlılarının—bir düğün vesi-lesile—oynadıkları cirrit. Eğer ikincisi olmasaydı ben o köyben büsbütün ümitsiz, meysus dönebi-lirdim...

Şimdi içinden değil, bir iki bin metre uzağın-

dan ve ovadan geçiyorum. Burada göze çarpan ş: y: Buğday başakları demetleridir. Köylü harman-la meşgul. Geniş ve bitek ova baştan başa ekil-miş, mahsul kaldırılmış. Çiftçi mültezimi beklemi-yecek. Belki buğdayını iyi, kötü bir fiatla sata-rak bir avuç kahve, iki avuç şekerle bir kaç met-re basma alabilmek için boş kesesine beş on ku-ruş atabilecek...

Köyün istasyon binası güzel. Önlerini tama-miyle sarmaşıklar sarmış. Ayrıca bir çok saksı çi-çek te var. Belli ki buranın istasyon memuru zevk ehli bir vatandaş.

"110,, râkımli Nusret istasyonundayız. Minicik bir köy. Tiren kalkıp ta biraz ilerleyince küçük bir derenin kenarında bulunan büyük bir kayanın basamaklarına, yarıklarına sıralanmış bir keçi sü-rüsü ile göz göze geldik. Sanki bizi seyrediyorlar, bize gıpta ediyorlar ve hayırlı yolculuk temenni ediyorlardı. Nusret köyünü bir iki kilometre ile-risinde oldukça sık çam ağaçlarıyla bezenmiş dağ-larla vadiler arasına sokulduk. Biraz sora beş—al-tı kilometrelik mesafe içinde en büyüğü bin met-reyi bile bulmıyan sekiz tünelden geçtik. Tünel-ler birbirlerine çok yakın. Hele beş tanesi o ka-dar yakın ki insan, iki tünel arasında ışığı görür-ken gayri ihtiyari, büyük dehlizlerde açılmış pen-cereler karşısında bulunduğunu sanır. Hep aynı tipte, küçük, fakat demir köprülerden atlıyoruz.

Gazelli dere istasyonunda manzara daha çok güzelleşti. Her taraf yeşil, her yer güzel ve cazip. (175) inci kilometrede ve sağımızda şemsiye çam-larile süslü tepelerin güzelliği hakikaten enfes. Buralarda ağaç çeşitleri de oldukça bol: Çam, me-ş, pinal, söğüt, çınar ve türlü türlü, fakat sey-rek yemiş ağaçları. Bu enfek dekor gitikçe koyu-laşıyor, güzelleşiyor. Piribelerden sora daha sık ormanlar arasında koşturuyoruz. İki yerde nakil vasıtalarının yavaş gitmesi temenni edilebilir: Bo-zuk yollarla uçurumlu yerlerde ve tabiatın bedia-ları ve vediaları içinde... Fakat ekseriya temenni-mizin makûsu ile karşılaşır ve uçurumlarla dolu olan yo'larda korku ile ifade ettiğimiz heyecan-lar duyar, böyle emealsiz dekorlar içinde hızla-nınca buna sebep olanlara karşı hislerimiz ga-leyan eder.

— Daha Var—

"Büyük Gün,, Dolayisile İsteklerim

D. TULA.

tığıma göre şöyle cevap versem:

Eski acı günlerin ızdırabını aynı sızı ile hep beraber sık sık yaşıyalım hiç unutmayalım ki içi-n-de bulunduğumuz, ve bıklediğimiz saadetin zevkini daha yüksek bir kudret'e taktir edebilelim. Acaba böylemi dersiniz?

Şimdi eminim ki bütün Türk gençliği haykı-rıyor. (Hayır!) unu/malık ki hatırlamak lüzumunu his edelim diyor. Bu gün halâ "Kurtuluş savaşı-nın,, sevinci ile serhoşuz.. Halâ dökülen taze kan-ların kokusu burnumuzda o halde bizlerden ne bekliyorlar?

Ve ben sizden ne istiyorum?

İstiyorum ki: İçimizi kavuran bu kor aynı kı-zıllıkla yansın bir saniyecik olsun üstü kül bağ-lamasın.

İstiyorumki: Dul kadıncıkların matemlerine he-pimiz ıstarak edelim.. Genç analar çocuklarına ninni yerine saadet günlerim z'n neş'eli şarkılarını söylesinler.

İstiyorum ki: Köylü dedeler ocak başında to-runlarına askerlik hikâyeleri anlatırken konularını (kurtuluş savaşı) ndan seçsinler. Akşamları kızıl-laşan güneşe bekarak binbir hulya kuran genç nişanlılar unutmasınlar ki bu kızıl renk daha dün denecek kadar yakın bir zamanda topraklarımız iç n dökülen kanların kızıl akisleridir.

Şimdi bütün gençlik namına ben haykırıyorum: Unutmadık.. Unutmuyoruz ve unutmayacağız.

Aynı ateş gözden göze, kalpten kalbe akacak ve yakacak. Telkin ile tesir ile ulusal duyguları en küçük köylerimize yaymak hepimizin baş odevi olacak zaten bunun için yaşıyor. Bunun için ça-lışıyoruz.

Bugünün tarihini yapmak istemiyorum. Cüm-huriyet bayramımızı binbir heyecan ile kutular-ken saygı değer büyüklerimizin en temiz, en de-rin hislerle söyledikleri, en durğun kalpleri bile ateşlediği söylevlerini hep beraber dinledik. O gün bir tek ses, tek nefes, ve sanki bir kafanın idare ettiği binlerce his, hevecan sembolü idik. Fakat gönül ister ki: Kamçılanan duygular, ayaklanan acı hatıralar, kavuşulan yeni günlerin doyulmaz saadeti bu günün verdiği hızla gitsin.. Bir an için olsun unutmıyalım.

Bir tek ocaktan yanan çıralarımızı birbirine ulaştırarak bütün sınırlarımızı aynı alevle çevire-lim. Kendi ulusal duygularımızı aynı yüksek his-lerle başkalarına da aşılamak baş düstur bilelim. Konu bu noktaya kadar varırken dikkatinizi şurada toplamak isterim:

Dördüncü cilt tarih yani "Cümhuriyet Tarihi" okullarımızın muhtelif sınıflarında tekrar tekrar aceba niçin okutulur?

Hatırlarsanız; Orta okul sınıflarında bu tari-hin bazı kısımları okutulur.

Lisede yine dördüncü cilt üçe taksim edilerek okuz,on,birinci sınıflarda okutulur. Hatta bununla-a kalmaz Üniversitenin son sınıfına geçen herkes mutlaka "İnkılâp Tarihi,, ismi altında yine aynı bahisleri daha derin daha geniş olarak yüksek ve selâhiyettar profösörlerden tekrar dinler.

Bazan Üniversitenin konferans salonunda alkış tufanı kopar. Bazan derin hıçkırıklarla kara gün-lerin matemini yeniden yaşatılır.

Şimdi sorarım size: Aceba aynı tarihi tekrar tekrar niçin okuyoruz, ne lüzumu var? Kendi man-

Türkiye Zeytinciliğinin Ziraî ve İktisadî bakımdan bugünkü vaziyeti

— 2 —

Yazan: Kadri Akçaal
Muğla: Zeytincilik Mütchassısı

İstihsalât ve İhracat Vaziyeti:

Son 10 senelik zeytinyağı istihsal vaziyetimize nazaran birinci beş sene vasatısı (19,600) ve ikinci beş sene (1930—1935) vasatısı da (24,000) tondur.

Bu yağın % 27 si memleket içinde yemeklik te % 35,1 i sabunculuk ve diğer sanayide kullanılmakta ve geriye kalan % 37,9 zuda başka memleketlere ihraç edilmektedir.

Son on senede memleket zeytinliklerinden istihsal edilen yağ miktarları aşağıda gösterilmiştir:

Rekolte Seneleri	İstihsal edilen yağ mikdarı (Ton olarak)
1927	16,500
1928	8,500
1929	33,000
1930	15,000
1931	25,000
1932	12,000
1933	35,000
1934	30,000
1935	25,000
1936	18,000

Memleketler itibarile son beş senelik ihracatımız ve temin ettiği gelir miktarları ise şunlardır.

	İhracat Seneleri				
Memleketler	1931 Kilo	1932 Kilo	1933 Kilo	1934 Kilo	1935 Kilo
İtalya	15,709,528	1,491,474	12,301,732	5,886,486	5,293,000
Almanya	153	99	103	—	378,000
Amerika	113,525	35	10,844	90,296	19,000
Bulgaristan	2,970	88,732	9,980	52,302	—
Fransa	1,424,213	1,390	545,047	28,654	—
İngiltere	224,419	18,348	133,878	439,231	624,000
Romanya	14,846	5,927	3,914	850	—
Rusya	75,488	160,550	32,259	—	15,000
Suriye	90,958	13,059	209,011	107,413	150
Yunanistan	101,329	26,924	—	439,572	48,000
Filistin	—	4,966	181,293	331,662	2,000
Brezilya	—	718	600	55,681	—
Diğer Memleketler	336,077	679,074	611,738	223,978	144,000
İhracat Yekûnu:	18,093,501	2,441,326	14,041,399	7,557,125	6,528,150
Kıymeti (Türk lirası)	6,111,000	773,000	3,442,000	1,939,000	1,829,000

İhracat cedvelinin tetkikinden anlaşılıyorki; en fazla yağ ihracatımız 1931 senesinde olup 18,093 tondur. Enaz yağ ihracatımız ise 1932 senesinde 2,441 tondur. İhracat cedvelindeki rakamlar ihracatımızın her sene için büyükçe bir tehavvül gösterdiğini ifade etmektedir. Buna mahsul miktarlarının çokluğu ve azlığıda amil olmaktadır. Zeytinliklere tatbik edilecek iyi bir bakım dış piyasalardaki satış menbalarımızın ihtiyaçlarını her sene için küçük bir değişiklikle karşılayabilecek normal bir vasatinin

temini imkânını verebilir.

İstihlâk Vaziyeti:

Memleketimizde vilâyet itibarile yemeklik olarak sarf olunan ve sanayide kullanılan zeytin yağ mik-
da ları aşağıdaki cedvelde gösterilmiştir:

Vilâyetler	Yemeklikte sarf edilen Yağ (Kilo)	Sanayide sarf edilen Yağ (Kilo)	Yekûn (Yağ Kilo)
Balıkesir	1,500,000	4,000,000	5,000,000
İstanbul	1,500,000	2,000,000	3,500,000
İzmir	1,000,000	1,000,000	2,000,000
Bursa	500,000	1,000,000	1,500,000
Ankara	500,000	—	500,000
Muğla—İçel	1,000,000	1,500,000	2,500,000
Diğer vilâyetler	1,500,000	500,000	2,000,000
Yekûn;	7,500,000	11,000,000	18,500,000

Yukarıki cedvelin tetkikinden anlaşılacağı veçhile memleket içinde sarf edilen zeytinyağının fazlası sanayide kullanılmakta ve buna nazaran daha az mikdarıda yemeklik olarak sarf edilmektedir. Bizde yemeklik olarak kullanılan yağların kısmı azamı (5—8) ve ancak pek cüzi bir kısmıda (1—5) asidi ihtiva etmektedir. Sanayide kullanılan yağlar ise alelumum (5—8) asitten fazla yağlardır.

Salamura zeytin sarfiyatına gelince: Son beş senelik istihsal vasatısı 13,5 milyon kilo olup bunun 11,5 milyon kilosu memleket içinde sarfedilmekte ve mütebiki 2 milyon kilosuda ihraç olmaktadır.

Kazanç Destanı.

İmparatorluk devrinin, züppeliğe kadar sürükliyen kibarlık telkinlerini bilirsiz. Halk ruhu, her Osmanlı tesirine karşı olduğu gibi, bu telkine de güler yüz göstermiştir. Köyüne gelen pantolonludan “Osmanlı geliyor!..” diye bucak bucak kaçan çekingen adamın ruhu ile, büyük şehirlerin bu destanda da görülen halk zihniyeti arasında benzerlik ve beraberlik vardır: İkisi de Osmanlılığı’ı ayıplıyor.

Biz, bu çalışma ve kazanç destanını, hem bunun için, hem de, epope dışında kalan halkedebiyatı destanlarının mevzularına bir örnek olsun diye veriyoruz.

T. Hay. TOLGA

Geçinmeğe elem çekmem âlemde
Dükân açar ufaktefek satarım
Kâr ayıp mı âkil olan adama
Desti bardak çanak çömlek satarım

Yetmişiki esnaf ile elim var
Birinde bulmazsam birinde kârım var
Pantolonla mintan entari salvar
Galata biçimi yelek satarım

Yelek için satarım zarif pullar
Ekseri hanımlar bizleri kollar
Mizacına göre zarif püsküller
İğne iplik tire ipek satarım

Hele derceyledik biraz sermaye
Az çok işlerimi kodum sıraya
Müşteri bulduk hele islâm riaya
Bağzı veresiye gerçek satarım

Tam yetmiş bin kuruş verdim duhana
İstif ettim bu harçları dükâna
Yaprak yaprak seçip kodum havana
Mis kokulu safi göbek satarım

Dinleyin sözümü yoktur yalanı
Şişelerle istif ettim dükânı
Kalburdan geçirip harci duhanı
İnce kıyım dolu gevşek satarım

Aralıkta bu da girdi araya
İğrip ile ağrı döktüm deryaya
Bağzı gider emeklerim havaya
Kâh istakoz kâhi semek satarım

İşin bilmiyen çeker serencamı
Nefsine gayret et budur ercamı
Sokakta tabla ile Kandil akşamı
Üstü susam helva gevrek satarım

Muhkem olur gayet sade bez keten
Otuz kırk yapraktan dikerim yelken
Üç gıfte kayığın arzusun çeken
Ana iskermuzla kürek satarım

Salınırlar güzeller hep çarşı çarşı
Çataçat söylerim yüzüne kar
Sözüm sağ bilene direk satarım

İyice nazaret eyle bir halka
Küçük büyük görüp ayağa kalka
Üç beş sakal ile başında şapka
Giydirip çarşıda firenk satarım

Rumeli’nde çoktur panayır derler
Her vakti geldikçe ana gir derler
Serez mandasıyla öküz beyg’rler
Toplayıp halimce sürek satarım

Dükân açıp yahni paça pişirem
Nice müşteriyi ana düşürem
Bunca adamların karnın şişirem
Böyle bir lezzetli yemek satarım

Ava suvar olup kâh bağzı bağzı
Gezerim it kadar yabanı yazı
Toy kuğu keklik hem yabankazı
Çullukla bıldırcın ördek satarım

Serseriler meyhaneye yollarır
Ekseri mazelik limon kullanır
Bekri işidine ağzı sulanır
Kaymak şeker bağzı çörek satarım

Bunlarla olur mu cambazlıkta ...
Yazdan al ucuzca var dolgunca sat
Taşçılara eşek osmanlıya at
Camus katır caygın ürkek satarım

Arpa buğday mısır sen b’k bunlara
Katırcı deveci konar anbara
Ahırım onları korum kenara
Geçer iken ırmık kepek satarım

Yazdan aldık yüzbin kıye duhanı
Lâzım ise semer eşek kolanı
Keser balta sâpi sarımsak havanı
Harcın ise şimşirden söbek satarım

Badem içi ucuz fındıkla çerez
İlkbaharda kâr var almalı biraz
Rica’le turfanda dalbastı kiraz
Yakında sepetle çilek satarım

Baharda şeriftir bahçe ve bostan
Ne güzel açılır güllük gülüstan
Menekşe karanfil sümbül’ü reyhan
Zendostlara top top çiçek satarım

Bu yaz boran yağmur ederse zuhur
Ağışta verişte kâr nasıl olur
Nihayetsiz kavun karpuzdan kusur
Turşuluk salata kelek satarım

Yine başgösterdi kârın birisi
Tabâğı verdim gönlük manda derisi
Koyun kuzu az mı sığır derisi
Dana buzağı öküz inek satarım

Kâr ayıp mı işin bilen insana
Falaçar gezerim halkı c hana

Bağzı tebdil olup şekli çingâna
Kı’dan dokuma kalbur elek satarım
He’e bir kalfam var üç çırağıyle
Hamurun hasın açar yuvarlağıyle
Bağzıların yağlar sade yağıyle
İçi ince kıymalı börek satarım

Hazırladık türlü türlü falaçı
Deratbar eyledik geri kalanı
Eldi bir şey yoktur gerçek yalanı
Olursa bir soran zevzek satarım

Ağışta verişte kılam niyazi
Katra umman olur çoğ ile azı
Yağ ile yumurta hem toklu kazı
Besli hindi baba ördek satarım

Vafir akça aldım kesbi kârla
Yazın şerbet satıp buzlu karla
Dağdan çalı kazar ederim tarla
Adımlar dönmütle evlek satarım

Yağlıca pilâva olsa bol yoğurt
Maydanöz hem nane domatla koruk
Paçaya terbiye yahniye nohut
Kâhi corbalık mercimek satarım

HAKKI’yım dağı dağı işim ola
Bir akça hak vere tükire Mevlâ
Bunlar bende yoktur hiçbirî bâlâ
Söyledim destanı emek satarım

Et yiyen otlar

Yazan: Encümen Başkâtibi
ZEKÂİ EROĞLU

Kırlarda dolaştığınız zamanlar, gördüğünüz otlar arasında et yiyenlerin bulunabileceğini düşündünüz mü? Bunlar içinde et, böcek yiyenlerin de bulunması müsteb'ad değildir.

Çünkü şimdiye kadar böcek yemekle doyanan besyüze yakın ot nev'i tesbit edilmiştir.

Bu otların hâr mıntakalarda, uzak iklimlerde bulunduğu zaredilmesin, bir kısmı Avrupada da mevcut olduğu için rastlanması tahmin edildiği kadar müşkil değildir.

Bir İtalyan Botanist et yiyen otlar hakkında aşağıya yazdığınız tatsilâtı veriyor:

Avrupada mebzul olan bu otlar renk ve manzara itibarile çok güzel ve cazibelidir. Buna rağmen ölümlerini bu otların yaprakları üzerinde bulan böceklerin dirilmeleri ve lisana gelip ne suretle can verdiklerini bize anlatmaları mümkün olsaydı hikâyelerini pek korkunç ve meş'um facialar teşkil edecekti.

Bu nebat, haşerat için hakikî ve müthiş bir pusudur. Buna düşenin kurtulmasına imkân yoktur. Yaprakları küçüktür. Zarif ve minimini yastıklara benzer. Pek sevimli ve hafif tüyü olan yaprakları, üzerindeki çiği andıran daneleri, küçük ve kırmızı çiçekleri hulâsa her halile böcekleri kendisine şiddetle celp ve cezbedecek bir mahiyettedir. Bunları gören böcekler kendilerini bekliyen akibetten güphelenmiyerek yapraklara konmağa üzerlerinde oturmağa can atarlar. Fakat ayaklarının teması üzerine gizli bir işaret verilmiş gibi derhal bütün yapraklar eğilmeğe ve töceği sarmağa başlar. Yaprakların üzerindeki rutubet, çiçe benzer daneler de esasen pek yapışkan bir maddeden ibaret olduğu için böcek bastığı yerde mihlanmış gibi kahr ve kaçmağa imkân bulamaz. Üzerine doğru kapanan yapraklara korku ile bakmaktan başka bir şey yapamıyarak ot tarafından yutulmağa mahkûm olur.

Et yiyen otlar pek muhtelif şekiller arzeder. En çok ve mühim nevilerine Avusturalyada tesadüf olunmaktadır. Bunlardan bir kısmı insanlar için çok faydalıdır.

Ezcümle Portekizde haşerat hücum ve istilâsına karşı mücadele ederler ve günde binlercesini yutmak suretile pek nafi olurlar.

Avrupada et yiyen otlardan biri de (Pinguicu-

la Vulgaris) namile anılır. Bunların yaprakları da çok güzel ve parlak yeşildir ve ekserisi ratıptır. Bu nev'i otlar da böcekler için diğerleri kadar tehlikelidir. Uzak memleketlerde bulunan bu gibi otlar arasında daha garipleri ve hayrete şayan olanları vardır. Bir kısmının yaprakları adeta bir zamberekle müteharrik mikroskopik tuzaklara benzer iki kısımdan mürekkep olan her yaprağın yanlarında kaburga kemiklerini andıran dişler vardır. Kapan'ığı zaman dişler birbirinin arasına geçerek muntazam bir kapan teşkil eder. Yaprakların üzerinde bir takım ince kıllar vardır. Bunlar avın konduğunu ihbarla mükellefdir. Verilen haberi müteakıp yaprak derhal faaliyete geçerek kapanır. Ve bu suretle av yavaş yavaş yutulur.

Bu otların bambaşka bir nev'i de vardır. Yaprakları boru şeklindedir. İçi kesif ve yumuşak tüylüdür. Dip tarafında parlayan bir çiğdanesi görülür. Böcekler yaprağın güzelliğine, cazibesine kapılarak ucuna konarlar, yumuşak tüyler derhal sertleşir, böcek tüyler arasında yapışır kahr. Nebatin neşrettiği mayilerin tesirile yavaş yavaş ihlâl ederek ot tarafından bel'o'unur.

Bahsi evvelâ geçen otlar Amerika Birleşik Devletler arazisinde fazla miktarda bulunur. İkinci nevileri az çok her yerde Asyada, Afkika, Madagaskar, Okyanusyada ve Yeniginede de vardır.

Et yiyen otlar arasında yiyeceğini seçmek garabetini gösterenler de vardır. Bir kısmının yalnız kanatlı böcekleri yemekten hoşlanması bu kabil-dendir. Bu otlar yiyeceklerini aynı sür'atle yemezler bazıları uburlar gibi çubuk ve birtakınları da pek yavaş yerler. Bazı nevilerinin adeta vicdan ve fikir sahibi gibi hareket ettikleri görülür. Bir kısım böcekler konacağı zaman yapraklarını böceğin nev'i ve büyüklüğü nisbetinde sallarlar. Bazıları ise böceğin büyük ve ağır geleceğini hissedince kaçırılmamak için kıvrılarak kaşık şekline girerler.

Otların böyle yamyam tabiatlı olmalarına, böcek yimelerine sebep, herhalde yaşamaları için iktiza eden gıdaî maddeleri yerde bulamadıklarından ileri geldiği anlaşıyor.

Eğer tabiat, insan severliğine, et yiyen otları ağaçlar kadar büyütmeğe lütfunu da ilâve edecek olursa vay halimize!

Henrik İbsen.

Madame İnger
A Ostraat
Beş Perdelik Tarihî Piyes

Türkçeye çeviren Vehbi Boşko.

Finn

Onu Danimarklılar Os'o—fiordda öldürdiler.

Bjorn

Bunu bilmiyorsan beş yaşında bir çapkına sor.

Finn

Knut Alfson bizim soruncu şuvalyamız mı oldu; ve şimdi ölmüştür!

(Kasketini çıkarır)

Ey kasket! Şuvalya salonunda sen böyle temizlenmiş, parlak bir halde kalacaksın. Bundan böyle sen bir boş ceviz kabuğundan başka bir şey deyişin. Taze cevizler senelerden beri yenildi dinle Bjorn, bu boş kasket gibi Norveçliler de bir boş ceviz kabuğu ile mukayese edilmez mi?

Bjorn

Datla, işinle meşgul ol. Kasket temizlendi mi?

Finn

Ay ışığında güneş gibi parlıyor.

Bjorn

Pek iyi! Onu bir tarafa koy, şimdi bu kılıcın pasını sil.

Finn

(Kılıcı tekrar tekrar çevirerek)
Aceba lüzumlumu?

Bjorn

Ne demek istiyorsun?

Finn

Artık kasmıyor ağzı kırık.

Bjorn

Bunun sana taalluku yok. Onu bana ver. İşte kalkanı al.

Finn

(Onu çevirerek)
Kabzası yok

Sahsiyet

Madame İnger Ottisdatter Ramer dul vali .
Nils gildenlove
Elin gildenlove, kızı
Nils Lykke, Hükûmet müşavir, danimarka şuvalyesi
Olaf Skaktav', norveç asilzadesi
Nils Stenssoi
Monsieur yens Bjelke İsveç kumandanı
Bjonne Ostraatta hidmetci Finn hidmetci
Ejnar kuk Ostraatta otelci hidmetciler, koydular ve İsveç askerleri.

Hadise Ostraatta Troncem fiordu yakınında bir şatoda geçiyor.

Birinci perde

Sahne Ostraatta bir salonda gösteriliyor.

Açık kapı arasında, dibde, ay ile karanlık bir surette aydınlanmış Şuvalya salonu.

Mukabil divarda, beyzi derin bir pencereden vakit vakit ayın inikâsatı nüfuz ediyor.

Sağda, bir çıkış kapusu, bu kapudan biraz evvel, perde ile tezyin edilmiş bir pencere.

Solda, hususî daireye gidilen diğer bir kapu, bundan daha evvel, salonu aydınlatan bir büyük şömme.

Furtunali bir akşam

Sahne 1

Bjorn ve Finn.

Hidmetci Bjorn ve Finn ateşin yanında oturmuşlar. Finn bir harp kasketi temizlemekle meşgul, Muhtelif silâhlar, bir kılıç ve bir başlık yanlarında.

Finn.

Knut Olsön nasıl adam idi

Bjorn

Son Norveç şuvalyesi o'duğunu efendiler seyleyorlar.

Bjorn

(Mırıldanarak)

İşte, sana tutabileceğin sağlam bir kabza
(Finn kenbi kendine yavaş sesle şa-kı çağırır)

Bjorn

Ne var.

Finn

Poş bir kasket, kesmez bir kılıc, kabzasız bir kalın, İşte bütün servetimiz. Danimarkalıların kanule trampe edileceği yerde, şuvalya salonunun divarına asılmış bu gibi silâhları muhafaza ettiğinden Madam İngeri kimsenin ayıplayacağını zannetmiyorum.

Bjorn

Solhimiz yok mı?

Finn

Evet, köylü son okunu attıktan, kurt son kuzusunu çaldıktan sonra sulh hüküm sürer. Fakat bu tuhaf!

Nihayet bunu bırakalım. Parlak silâhların salonda kaldığı tabiidir. Zira, söylenilen eski dar-bimeseli bilmekliğin lâzımdır.

"Yalnız şuvalya adamdır,, Artık memleketimizde şuvalya olmadığından adamımız yoktur. İşte bunun için hükûmet süren kadındır.

Bjorn

İşte bunun için fena şakalarda bulunmamaklığını tavsiye ediyorum.

(Kalkarak)

Vakit gecikmeğe başlıyor. Kasketi ve silâhları şuvalya salonuna koy.

Finn

(Yavaş sesle)

Hayır, yarımı bekliyorum.

Bjorn

Korkacak mıydın.

Finn

Gündüzleri hiçbir şeyden korkmıyorum. Fakat geceleri korkuyorum. Yalnız değilim. sen beni gözetliyorsun. Dışarına birçok şeylerden bahsediliyor.

(Daha yavaş sesle)

Bütün siyahlar giyinmiş büyük bir kadının şuvalya salonunda gece gezindiği söyleniyor.

Bjorn

Ahmaklık.

Finn

Bütün hakikat olduğuna herkes yemin ediyor.

Bjorn

Sana inanırım.

Finn

Daha tuhafı Madam İnger de aynı fikirdedir.

Bjorn

(Mütehayyir)

Madam İnger hangi fikirdedir.

Finn

Madam İnger nasıl fikirdedir. Onun fikrini tanıyan çok değildir. Fakat tabiidir ki rahat yoktur. Görmiyormisin ki günden güne daha sararıyor, daha zayıflıyor.

(Şüpheli bir nazarla)

Asla uyumadığını söylüyorlar.

Muğla masalları. — 3

Üç Kardeşler.

Yazan ve toplayan Cavit AKER

kuyunun başına gelmişler. Orada beklemeğe başlamışlar. Kuyuda bulunan küçük kız oğlana:

— Üç tane fındık vereyim bunu sakla, demiş. Şu mendili ısır da çık, bizi yavuklu etmiş. Oğlan çıkmış kuyunun başında kardeşlerini bulmuş.

— Bu Kuyunun içinde üç kız var size yovuklu edeceğim, işte yüzükleri. Yüzükleri parmaklarına takmış, oğlanlardan da kızlara yüzük götürerek takmış. Sonra kızları urganla yukarıya çıkar-mağa başlamış. İkisini çıkarmış, kendisi küçük kızla aşağıda kalmış. Kız:

— Bence beraber çıkalım, gene güzelliğimle seni aşağıda bırakırlar. Beraber çıkalım demiş. Oğlan dinlememiş kızı ipin üstüne, kendisini de altına bağlayarak yukarıya çıkmağa başlamış. Yokarıdaki oğlanlar kızı çok güzel görünce oğlanın ipini keserek aşağıya atmışlar. Onlar kızı alıp git-tiler.

Oğlan kuyunun dibinde gezinirken suyun başında bir insana ras gelmiş. Ve:

— Beni yukarıya çıkarmanın bir çaresi yokmu? demiş, insan:

— Ah. Oğlum. Biz yukarı dünyanın sesini eşitir, fakat kendini bilmeyiz. Başka yanına yılda birer defa çıkarız. O vakıta iki kuzu gelir. Şimdi gelmeleri zamanıdır. İki kuzu geldikleri vakit güreşirler. Bu sırada ak kuzunun üstüne binersen, yukarı dünyaya çıkarsın. Kara kuzuya binersen yedinci kat yerin dibine gidersin, demiş. Kuzular gelmiş, oğlan ak kuzunun üstüne atlayıyım derken kara kuzunun üstüne binmiş. Ve yedinci kat yerin dibine gitmiş. Aşağıda bir koca karının evine varmış:

— Aman neneciğim. Beni evlâtlık al demiş.

Koca karı:

— Buyurun oğlum, geç otur, demiş. Yemek yedirmiş, oğlan su istemiş, o memlekette su olmadığı için koca karı sidiğini vermiş. Oğlan ağzına almış, sidik olduğunu bilmiş, ve.

— Nene sizin memlekette su yok mudur? Demiş.

— Oğlum var amma suyun yanında bir dev vardır, buna her sene bir kız veririz. Bu kıyı

Evvel zaman içinde, kalbur zaman içinde, deve dellal iken, eşek berber iken, sinek şersem iken, varvaranın, sürsürenin, dastursuz bağa girenin, hesapsız üzümü yiyenin hali budur:

Bir padişahın üç tane oğlu varmış, üç oğlanın bir tane bahçesi varmış, bahçede bir elma varmış, yılda bir tane elma verirmiş, onu da her sene bir dev gelir, yer geçirmiş, kendilerine kalmazmış.

Büyük oğlan:

— Ben bu yıl bu dev bekliyeceğim, elmayı yedirmiyeceğim demiş. Beklemiş, gece korkmuş, kaçmış. Dev elmayı yemiş.

Ertesi sene olmuş, ortanca kardeşi de öyle yapmış, beklemiş, fakat o da korkmuş, kaçmış, dev elmayı gene yemiş.

Daha ertesi sene küçük kardeşi bir tane ok almış, bir okuyacak kitap almış, beklemiş, dev gelmiş, ve:

— Pay bir iken iki oldu demiş. Sevinmiş, oğlan bir ok atmış dev yaralamış. Dev kaçmış, oğlan devin izine gitmiş. Devin arkasından bir kuyuya inmiş. Varmış, dev orada hasta imiş. Ay parçası gibi bir kız hem gergef işler, hem ağlamış. Oğlanı görünce:

— Yiğit sen buraya geldin amma dev seni görünce yer demiş. Oğlan:

— O dev nerede bana gösteriver demiş. Dev bir furunun ağzında yatıyormuş, Kız oğlana göstermiş. Dev oğlanı görünce:

— Sen beni burada da arayıp buldun mu? Yiğit hamleni et demiş.

Oğlan:

— Ben anamdan bir defa doğdum. Hamleni sen et demiş. Öyle deyince dev kahrından ölmüş. Oğlan kızın yanına gelmiş. Sonra üç oda varmış. Üçünü de açmış. Üçünde de birer tane ay parçası gibi kızlar varmış. En küçük kız hepsinden güzel imiş. Oğlan:

— Ben sizi yavuklu edeyim, buradan götürüyüm. Demiş.

Oğlanın babası sabahleyin kalkmışlar, oğlanı aramağa çıkmışlar. Kanı görmüşler, kanın izile

inceye kadar bir yıllık suyu alırız. Yarın nöbet padişahın kızına düşdü, yarın suyu alacağız demiş.

— E nene hep gidermisiniz?

— Hepimiz gideriz.

— Ben sizinle gideyim?

Padişahın kızını tellemişler, pullamışlar. Hep beraberce suyun yanına gitmişler. Sudan öteye iz kendisi giderken, kız ileri doğru yürümüş. Oğlan da kızın ardına takılmış. Kız:

— Haydi yiğit. Benim sana zararım dokunmaz. Şimdi Dev gelir ikimizi de yer demiş. Oğlan dinlememiş, gene kız ile gitmiş. Her ikisinde bir ağacın altına kadar gitmişler, orada dev beklemişler. Ahali uzak kalmış, kız tekrar;

— Aman yiğit sen burada durma, burada ne işin var demiş. Oğlan hiç sesini çıkarmamış. Okudu, yayını yanına koymuş. Oğlan bir kaç gündür aykusuz imiş. Kıza:

— Uykum geliyor, başımı kaşıyiver, demiş. Kız başını kaşımağa başlamış. Bu sırada oğlan uyumuş. Kız devin sesini duyunca ağlamağa başlamış. Kızın göz yaşı oğlanın yüzüne düşmüş. Oğlan uyanmış.

— Ne ağlıyorsun. Demiş.

— Dev geliyor, onun için ağlıyorum. Demiş. Oğlan hemen yayını, okuna eline almış.

— Yarabbi sen ras getir diyerek yayı çekmiş. Ve devin yedi kellesini de yere düşürmüş. Devin kanı suyun içine akmış. Halk bu kanlı suyu destilerine doldurmuşlar, oğlan devin kötü kokusuyla düşer, bayılır. Kız ölen devin kanına elini batırarak oğlanın sırtına beş parmağıyla sürdü. Kız oğlanı orada bırakarak evlerine gitti.

Su boşanmış, her taraf su dolmuş babası kızını görünce:

— Kızım sen neye geldin, ben seni deve vermiştim, millet susuzdur.

— Babacığım: O dev bir yiğit öldürdü.

Ben bu devin yoluna bu kadar insan telef ettim, öldüremedim. Bir tek insan nasıl öldürdü?

— Sen oğlanı görsen bilirmisin?

— Bilirim.

Dellal çağrılmış herkes sarayın penceresinin altından geçsin diye. Halk geçmiş. Kız:

— Yok demiş.

Tekrar dellal çağrılmış: Bu sefer halk:

— Bir koca karının yanında bir yabancı vardır. O da geçsin demişler.

Oğlan gelirken kız:

— İşte babacığım bu oğlandır demiş.

Padişah oğlanı çağırıldı. Oğlanın üstü başı berbat imiş. Elbisesini değiştirmişler. Padişahın yanına göndermişler.

Padişah:

— Oğlum kızımı sana verim demiş.

Oğlan:

— Ben senin kızını alnam. Ben müsaade edersen yokarı dünyaya çıkmak istiyorum. Demiş.

Padişah:

— Bzden yokarı dünyayı bilen yoktur.

— Ne dileyeyim demiş Padişah:

— Dile dileyeceğimi?

— Sağlığınızı isterim, ben sizden yokarı dünyayı isteyorum. Başka bir ber istemem. Oğlan oradan bahçeye imiş. Gül bahçelerinde gezinirken bir ağaca raslamış. O ağacın ortasına zümrüt anka kuşu yuva yapmış. Kuş ihtiyarladığı halde hiç çocuk yapamamış, her yıl bir Ejderha gelir, bu kuşun yavrularını yermiş.

Oğlan orada gezinirken yavrular çığırmağa başlamış. Oğlan arkasına dönmüş, bir de ne görsün koca bir Ejderha ağaca tırmanıyormuş. Gidivermiş bir ok atmış ok Ejderhayı okla beraber yer yavurlamış. Ve Ejderha ölmüş. Zümrüt Anka kuşu yavrularının sesini duyunca:

Bu oğlan her vakit benim yavrularımı vuruyor, yarabbi ben de onu öldüreyim diye pençelemeğe gidiyormuş. Allah yavrulara dil vermiş:

Yavrular:

— Ana. Bize o dokunmadı. Ağaca bak. Ağaca bak. Demişler.

Zümrüt anka kuşu ağaca bakınca Ejderhayı görmüş. Oğlanı uyku basmış, çoveşte uykuya yatmış. Zümrüt anka kuşu kanatlarını gererek oğlanın gölge yapmış, oğlan uykudan uyanmış. Ve oğ-

lana:

— Dile benden dileyeceğimi. Demiş.

Oğlan:

— Ben senden ne dileyeyim. Sen bir kuşsun? Benim sağlığımdan sana fayda gelmez. Dile dileyeceğimi?

— Beni yokarı dünyaya çıkarırmısın?

— Ben ihtiyar oldum ömrümde bir defa çıkmıştım. Oraya çıkmak çok zordur. Ben ihtiyarladığıma bakmıyacağım. Seni çıkaracağım. Kırk tulum su, kırk tane kuzu al gel. Ben seni yokarı dünyaya çıkarayım. Demiş. Oğlan padişaha gitmiş padişahın bunları istemiş ve almış. Kuşa götürmüş. Bir kanadına suyu, diğer kanadına kuzuları koymuş. Oğlan orta yerine binmiş (Lâk) dedikçe et, (Lk) dedikçe su verirsin demiş. Ve yokarı dünyaya kadar bunları bana yetir demiş.

Yola çıkmışlar, lâk dedikçe et, lk dedikçe su verirmiş. Yokarı dünyaya çıkmağa az bir zaman kaldığı vakit. Et bitmiş. O vakit kuşa ayağından kesmiş vermiş. Kuş e i yememiş, saklamış, yokarıya çıkmışlar. Kuş:

— Yürü oğlum demiş, oğlan topallamağa başlamış. Kuş eti oğlanın ayağına yapıştırmış. Evvelkinden daha eyi olmuş.

Kuş demiş ki:

— Nerede sıkılırsan, tüyümden vereyim. bunu yak. Ve yet ş de. ben sana yetişirim. Demiş. Oğlan:

— Peki demiş. Bir kasap dükkânına varmış bir karın alarak ve kimsenin bilmemesi için başına geçirmiş. Gezmeğe başlamış. Kuyudan çıkardığı küçük kıza büyük oğlan almağa çok çalışmış. Kız istememiş.

Nihayet gönlünü etmişler. O hafta düğünleri varmış. Bunu oğlan duymuş. Oğlan:

— Kimin kızını alıyor diye sormuş.

Küçük oğlan kuyudan bir kız çıkarmış. Oğlan öldüğü için şimdi büyük kardeşi alıyor bu hafta at koşusu var demişler.

Oğlan en büyük terzi ustalarından birinin yanına çıkrakla varmış.

Kız büyük oğlana iğne değmedik, sındı kesmedik elbise isterim demiş. O terziye gelmişler, böyle bir elbise istemiş. Bunu yaparsan yaparsın yapmazsan cellatsın demiş.

— Ben nasıl böyle bir elbise dikeyim demiş.

— Ben bilmem dikeceksin demiş. Ve gitmiş. Kırk gün izin vermiş. 38 gün olmuş terzi ustası

mütemadiyen düşünüyormuş. Kel oğlan:

— Usta ne düşünüyorsun?

— Ülen kel haydi işine, daha dün geldin bu gün soruyorsun.

— Aman us'a allah aşkına söyle demiş.

— Haydi git demişse de kel oğlan dinlememiş ustasıda işi anlatmış. Kel oğlan:

— Aman usta. O kolay ben dikerim.

— Ülen kel sende kerametmi var?

— Sen bana bir ölçek fındık aliver. Ben sana sabaha kadar iğne değmedik, sındı kesmedik elbiseye dikeyim demiş. Ustası bir ölçek fındık almış. Dükkânın içine girmiş, kapıyı, pencereyi kapamış, fındığı sıya, sıya yerken ustası da dükkânın etrafında doluşır, ve kel oğlana canı sıkı-lırmış. Kel oğlan yanında bulunan ve kızın kuyuda verdiği fındıklardan birini kırmış kızın istediği fıstan meydana gelmiş. Elbiseyi ustasına vermiş. Sabahleyin elbiseyi padişahın oğluna teslim etmiş.

Kel oğlan bundan sonra oradan geçmiş eyi bir demirci dükkânına çıkrakla girmiş. O gün at koşusu varmış. Kel oğlan Zümrüt anka kuşunun verdiği tüyü yakmış. Kuş gelmiş. Bir kırmızı elbise ve kırmızı hayvan istemiş. Oğlan üstüne binmiş. At koşusuna gitmiş. Güvey olacak oğlanda koşuya girmiş. Küçük oğlan büyük kardeşinin başını koparmış ve gitmiş Ortalıkta kızılca kıyamet kopmuş. Oğlan derhal elbise ve kıyafetini değiştirmiş. Gene demirci dükkânına varmış. Ustası gelmiş. Usta at koşusu oldumu? Demiş.

— Oldu oğlum amma neyliyeyim bir al atlı geldi güvey öldürdü, gelin dul kaldı demiş.

Düğün meydana kalmamış diye kıza ortanca oğlana vermek. İstemişler.

Kız bu sefer oğlandan bir sini istemiş. Bu sininin önünde keme, ardında diri kedi olacak ve bunlar mütemadiyen koşacaklar.

Ortanca oğlan bu demirciye gelmiş ve bu siniyi istemiş.

— Haydi bir sini ve kedisi ile kemesini yapayım. Fakat canını nereden bulayım demiş.

— Ben bilmem. yaparsan yaparsın, yapmazsan cellatsın demiş ve gitmiş Otuz sekiz gün olmuş, halâ biri yokmuş. Nihayet kel oğlan:

— Bir ölçek fındık aliverersen ben yaparım demiş. Kel oğlan ikinci fındıkda kırmış. Aynı siniyi bulmuş ve ustasına bir daha at koşusu yap-

lim da ortanca oğlana verelim demişler. At koşusu yaparken oğlan gene kuşu çağırmış. Ve başka renk elbise geymiş ve başka renk bir ata binmiş. Gene at koşusu yaparlarken ortanca kardeşini de öldürmüş. Nihayet kızı babası alacak olmuş.

— Babacığım ben sana nasıl varayım. Senin oğlun dünyada bu elbiseyi, bu siniyi. Kuyunun di-

binde ben senin oğluna verdimdi. Senin oğlun dünyaya çıkmış ben sana varamam. Demiş.

Öğlan bu sefer padişahın sarayının etrafında dolaşmağa başlamış, kız görmüş, oğlanı padişaha göstermiş. Padişah oğlunun önüne çıkarak içeriye almış ve kızı vererek kırk gün kırk gece düğün yaparak kızı almış, muradına ermiş.

ABONE:

Yıllığı: 125 Kş.

İmtiyaz sahibi ve yazı işleri Direktörü:

Cavit AKER

BASILDIĞI YER: HALK BASIMEVİ, MUĞLA

10 Kuruş.

MAHMUT ŞAKİROĞLU'DAN
ALINDI

Belgiye